

Til Odder Kommune
(marts 2019)

Tak for initiativet, vi glæder os til at se den færdige plan for **mere biodiversitet i kommunen**. Biodiversitet er jo et emne, vi brænder for i Danmarks Naturfredningsforening, så vi kommer her i vores rapport med ganske mange anbefalinger og forslag, men vi har samtidig bestræbt os på at være realistiske og konkrete.

Venlig hilsen fra bestyrelsen for DN-Odder

Som vi ser det, er der **tre store områder**, hvor en indsats virkelig kan gøre en forskel, fordi de hver især dækker store arealer:

1. Det første er et opgør med de meget store arealer med kortklippede græsplæner. Vi kalder det "fra græsplæner til græsland".
2. Det andet er vores vejkanter. De er virkelig under pres, men de udgør en stor og vigtig biotop. Selv i vores lille kommune har vi cirka 70 hektar vejkanter, et areal, der svarer til Ravnskoven ved Hou.
3. Det tredje er at skabe sammenhængende arealer for græssende dyr. Med det rette græsningstryk har vi fra naturens side rigtig gode forudsætninger for fx at skabe spændende og varierede strandenge.

Disse tre store områder vender vi tilbage til i slutningen af vores rapport. Her følger i første omgang vores forslag og anbefalinger på en lang række andre områder:

KONKRETE INDSATSOMRÅDER

Kort over kommunal jord

Odder Kommune ejer ganske meget jord, deriblandt også skov og smålunde. For os borgere kan det være svært at finde ud af ejerforholdene, så vi foreslår, at der på Oddernettet bliver adgang til et kort over alle de områder, kommunen ejer. Kortet skal også vise de små, ukurante steder, hvor der netop er gode muligheder for at øge biodiversiteten.

Private haver:

Her er der rig mulighed for at øge artsrigdommen - lade et stykke af haven ligge som "vild med vilje", efterlade mere organisk materiale på bunden af haven, nøjes med at slå dele af græsplænen, kvasbunker til bl.a. pindsvin, stenbunker til varmeelskende insekter og dyr,

havedamme, klatreplanter, kvashegn, fuglekasser, insekthoteller, boliger til vilde bier. Giffri haver har højere diversitet.

Generelt bør al jord være dækket af planter, men ingen regel uden undtagelser: Et lille stykke nøgen, soleksponeret tør og sandet jord er faktisk en livsnødvendighed for vilde bier, for 70-75 % af alle arter af vilde bier yngler i jorden

Vi anbefaler: Inspirationsmøder fx om "vild med vilje"-konceptet, gerne i samarbejde med Haveforeningen og Økologiens Have, "åben havelåge" hos haveejere, der bevidst arbejder med mangfoldighed i haven. Fortsat kampagne for "giffri have", som over 100 haver i kommunen er foreløbig tilmeldt.

Kirkegårde

Vores kirkegårdskultur er i opbrud, langt de fleste begravelser er nu urnebegravelser, og mange gravsteder bliver ikke forlænget og står derfor tomme. Det frigør en masse plads på kirkegårdene, og flere steder i kommunen arbejdes der på en "rewilding" af kirkegårdene. De fleste kirkegårde har ligget på samme sted i århundreder, så der er stor kontinuitet, og en del af plantelivet, fx i kirkegårdsdigerne er meget veletableret. Og tænk, hvis der til gudstjenester kunne hentes egne blomster til at pynte kirken.

Vi anbefaler, at de enkelte menighedsråd tager emnet op og gerne kommer med bud på kirkegårde med mere natur. Det kan fx være gravpladser i områder med skovbund og træer.

Hundeskoven

Der bliver løbende tilplantet i Hundeskoven af skoleklasser og naturvejleder. Ud fra søen er der - i stjerneform - anlagt seks trampestier.

Vi anbefaler, at naturindsatsen i Hundeskoven fortsætter, at skoven beskyttes, så kun risiko-træer må beskæres og så intet træ fjernes. Der sættes fuglekasser op.

Klatreplanter

Grønne mure skaber grøbund for en masse liv, de fungerer som skjul for fugle og som en ekstra (og gratis) klimaskærm, der dæmper varmen om sommeren og holder bygningen bedre isoleret om vinteren. Der er desværre mange fordomme om klatreplanter, bl.a. at de kan ødelægge murværk - det kan de kun, hvis murværket er meget dårligt. Nogle klatreplanter efterlader dog aftryk på muren.

Vedbend er speciel ved at have en meget sen blomstring og er derfor en god fødekilde for insekter i efteråret. Om vinteren tager fuglene dens bær.

Vi anbefaler: Flere grønne mure, kommunen kan gå forrest og være det gode eksempel.

Grønne tage

Vi har ikke mange grønne tage i kommunen, men som noget specielt er der grønne tage på en række af de tekniske småbygninger, der tilhører Samn Forsyning. Set med biodiversitets-øjne kan et grønt tag tilføre et område en masse planteliv. Sedumtage er det mest almindelige, fordi de er robuste og både tåler udtørring og megen væde. Grønne tage er rigtig gode til at forsinke regnvand, så de kan også bruges som klimatilpasning. Grønne tage er tilladt i sommerhusområderne ved Saxild og Dyngby.

Vi anbefaler, at der i lokalplaner åbnes yderligere op for grønne tage, og at kommunen gerne går forrest ved nybyggeri eller ombygninger.

Økologiens Have

En knoldet lermark er siden 1991 blevet forvandlet til en frodig have med stor mangfoldighed - over 1000 slags planter vokser nu i Økologiens Have i Odder. Lang tid før nogen kunne udtale ordet biodiversitet, blev Økologiens Have anlagt, netop med henblik på stort naturindhold, og den er dermed et skoleeksempel på, hvad man kan gøre og et levende bevis på, at biodiversiteten i havebrug kan forbedres, endda helt uden brug af kunstgødning og sprøjtemidler. Odder Kommune burde være stolt over at være hjemsted for Økologiens Have, men opbakningen har gennem alle årene været halvhjertet.

Vi anbefaler, at kommunen går "all in" ved at langtidssikre Haven økonomisk og ved at udnytte den store viden, der er samlet i Haven. Haven kan fx fungere som demonstrationshave for biodiversitet ved at kommunen støtter anlæg af fire havestykker med hver deres karakteristika: Næringsrig bund, næringsfattig bund, skyggefuld bund, fugtig bund - der opsættes informationstavler og udarbejdes info-materiale.

Erhvervsområder

Mellem en del af virksomhederne i Odders industrikvarter er der krat og uplejede områder. Men det generelle billede er bygninger omgivet af græsplæner, som bliver slået fra tidligt forår til sent efterår. Vi får næppe alle virksomheder med på en vild-med-vilje-bølge, men kan vi få nogle enkelte virksomheder til at gå forrest, er det en god begyndelse - vi kan så håbe, at andre følger trop. Vores påstand er, at besøgende og kunder vi bide mærke i blomstrende omgivelser frem for kortklippede, ensformige græsflader.

Vi anbefaler, at emnet biodiversitet bringes op på møder mellem kommunen og erhvervslivet og at der afsættes midler til at hente inspiration udefra, fx konsulenter, der har praktisk erfaring med mere spændende og naturvenlige omgivelser blandt virksomheder.

Beskyttede drikkevandsboringer

Ny lovgivning betyder, at drikkevandsboringer skal beskyttes langt bedre. Blandt andet må der ikke sprøjtes i en zone omkring boringerne. Et flertal i kommunens MTK-udvalg (Miljø, Teknik og Klima) har besluttet at fremskynde beskyttelsen.

Vi anbefaler, at kommunen benytter lejligheden til at øge biodiversiteten omkring boringerne, det kan være i form af brakmark eller skovrejsning.

Regnvandsbassiner

Der er ganske mange overløbsbassiner og regnvandsbassiner i kommunen - de er registreret som tekniske anlæg, men de har også biologisk værdi. En del af bassinerne er så store, at de er omfattet af Naturbeskyttelsesloven. Samn Forsyning står for vedligeholdelsen af en del af bassinerne, og den foregår ret hårdhændet, idet al bevoksning fjernes.

Vi anbefaler, at der i samarbejde med Samn Forsyning udarbejdes en mere skånsom praksis. Vi anerkender, at der er behov for oprensning, men frekvensen og den anvendte metode kan diskuteres.

Søer, vandhuller

Odder Kommune er fattig på søer, men søer og vandhuller er gode for biodiversiteten ved at rumme en hel anden flora og fauna end tørre områder. Minivådområder har vi en del af. Deres primære formål er at fjerne næringsstoffer fra drænvand, men erfaringen viser, at de fint kan udvikle sig til gode, våde biotoper.

Vi anbefaler derfor, at kommunen tilskynder til etablering af nye søer og vandhuller - og samtidig passer godt på dem, vi har.

Kildevæld, rigkær og ekstremrigkær

Disse tre naturtyper er særdeles vigtige for biodiversiteten - rigkær og ekstremrigkær er mosetyper med mineralrigt, men næringsfattigt vand. Vi har dem bl.a. i Åkær Ådal mellem Vads Møllevej og ned i Amstrup Enge. Problemet er, at de gror til i pilekrat og høje urter, så de mange arter skygges væk.

Vi anbefaler en kortlægning af disse naturtyper. Præcis hvor har vi dem? Ekstensiv græsning og pleje af arealerne skal sikre, at de fremstår lysåbne.

Levende hegn

Levende hegn er vigtige landskabselementer. De fungerer som små biotoper og som spredningskorridorer for flora og fauna. Levende hegn er i modsætning til diger ikke beskyttede.

Vi anbefaler oplysningsarbejde om betydningen af levende hegn og opfordrer lodsejerne til at værne om de eksisterende og gerne plante flere og sammenhængende hegn. Levende hegn bør aldrig beskæres mere end nødvendigt – frodige, brede hegn med blomstrende træer og buske er supergode for insekter og fugle.

Sommerhusområder

Vi har jo rigtig mange sommerhuse i kommunen - over 2200, og flere er på vej. Det betyder også store sommerhuskvarterer - og de skal efter vores mening skille sig klart ud fra parcelhuskvarterer. Fx i form af mere spændende vejsider og krav om grønne hegn, altså ikke noget med plankeværker. Folks haver kan vi ikke blande os i, men vi kan håbe, at mange vælger at lade haven eller en del af den blive "vild med vilje". Selv små virkemidler kan gøre en stor forskel - en kvasbunke i et hjørne af haven er fx et godt levested for insekter, men også for fugle og mus, ligesom frøer, tudser, pindsvin og salamandere kan overvintre i kvasbunker. Ligesom parcelhushaver kan sommerhushaver blive tilmeldt kampagnen "giffri have".

Vi anbefaler, at der holdes informationsmøder for grundejerforeningerne langs kysten, hvor der bliver orienteret om kommunens biodiversitets-ambitioner og vist eksempler på sommerhushaver med stor mangfoldighed.

Landbruget - og brandmandens lov

Mange landmænd vil gerne gøre end indsats for biodiversiteten, men de er ofte i tvivl om, hvad der er det rigtige. SEGES har ansat konsulenter, der arbejder med landmanden som naturforvalter, en af dem er oven i købet lokal - Anne Eskildsen bor i kommunen og fortalte på det offentlige møde i Pakhuset den 29. januar 2019, at der er udviklet en lang række værktøjer, der virker. Vi anbefaler et eller flere opfølgende møder mellem kommunen og

det lokale landbrug.

Skab variation, lød et af Anne Eskildsens råd til de landmænd, der har travlt med det modsatte ved at udjævne og dræne. Selv en efterladt halmballe i et markskel har en effekt. Vi kan tilføje, at også billebanker og insektvolde er virkemidler, landbruget kan tage i brug - og at biodiversiteten i øvrigt er højere på økologiske landbrug end på konventionelle.

På det offentlige møde opfordrede Anne Eskildsen landmændene til at følge "brandmandens lov", altså at prioritere indsatsen efter disse retningslinjer:

1. Red og bevar de værdifulde arealer med høj naturværdier, der allerede findes.
2. Beskyt og forbedr det, der er ved at forsvinde, fx lyngarealer, strandenge.
3. Genopret og lav ny natur, så som nye søer.

Skovene

Langt de fleste skove i Odderområdet er private og drives derfor som forretninger med salg af træ og udleje af jagt. Men kommunen og staten ejer også nogen skov (Skablund Skov er statens), og i Sondrup Plantage er ejerforholdene helt specielle, for den ejes af Sondrup Plantningsselskab, og ejerskabet er derved fordelt på ca. 430 personer.

Vi anbefaler, at en betydelig del af de (offentligt ejede) skove udlægges som urørt skov, at der værnes om skovenes veterantræer, at betydelige mængder væltet og dødt træ får lov at ligge og forrådnede i skovbunden, at stubbe ikke fræses væk, at hule træer bevares og at der (gen)etableres lysåbne felter i skovene, og at dræn afbrydes, så der opstår nye skovmoser. Mellem en tredjedel og en fjerdedel af alle arter i skoven er faktisk tilknyttet dødt ved.

Ældrepolitik for træer

Gamle træer, eller veterantræer, er blevet sjældne. De spiller ellers en meget stor rolle for biodiversiteten, fordi et væld af arter er knyttet til gamle, hensygnende og langsomt døende træer. Vi skal derfor værne om de gamle træer, ikke bare i skovene, men også i byer og hegn.

Vi anbefaler: Lad langt flere træer blive rigtig gamle. Vurderes et gammelt træ til at være et risikotræ, kan man nøjes med beskære det frem for at fælde det. Lad udgåede stammer stå.

Vi anbefaler også en registrering af gamle træer i skovbryn (dem har vi faktisk en del af, fx langs Golfbanen) samt en liste over helt specielle træer - DN har tidligere været med til at udpege enkelte "evighedstræer". Listen kan være en del af kommunens "praleside", se senere.

Vi anbefaler, at der udarbejdes en beskæring- og fældningsmanual for kommunens områder, så alle har mulighed for at kende retningslinjerne.

Vi anbefaler, at for hvert træ, der fældes på et kommunalt areal, plantes der to på et andet kommunalt areal.

Vi foreslår også, at der i kommunens byer plantes 100 træer om året, gerne i samarbejde med skolerne. Og hvad med en lund, hvor forældre kan plante et træ for deres nyfødte? Pil, eg og hvidtjørn er tre hjemmehørende arter, som har særlig meget biodiversitet knyttet til sig.

Den sidste lyng

Engang var der meget lyng i Odder-områder, både langs kysten og i Uldrup Bakker og Sondrup Plantage. Det vidner flere vejnavne langs kysten om. Efterhånden er der kun spredte forekomster, fordi lyngen skygges væk, men det kan stadig lade sig gøre at forynge og dermed redde den sidste lyng og dermed også de arter, der er knyttet til den. Men det kræver en målrettet indsats, som omfatter både slåning, græsning og måske endda afbrænding.

Vi anbefaler, at der som trin 1 foretages en kortlægning. Hvor vokser der fortsat lyng og hvor store arealer drejer det sig om? Det vil være fint at inddrage folk ved at give dem mulighed for at indtegne lyngen på et interaktivt kort.

Trin 2 er en egentlig plejeplan for hedepleje - her kan der trækkes på masser af erfaringer fra områder i landet med meget hede.

Strandenge

Strandenge er en beskyttet naturtype, og vi har ganske mange af dem. Kan man få lodsejerne til at blive enige, er der gode muligheder for at øge biodiversiteten gennem græsning. Det er vigtigt, at græsningstrykket hverken bliver for lille eller for stort, og det er vigtigt at vælge de rigtige dyr - og måske overveje om helårsgræsning er en mulighed.

Vi anbefaler oprettelse af græsnings-laug, og at kommunen aktivt støtter hegning.

Til havs

Kommunegrænsen går formelt i havstokken, men vi synes godt, at indsatsen for mere biodiversitet kan udstrækkes til at omfatte det kystnære farvand.

Vi anbefaler, at arbejdet med at udplante ålegræs i Horsens Fjord fortsætter og intensiveres. Vi anbefaler, at muligheden for at etablere nye stenrev kortlægges.

Se, hvad vi har - opret en praleside

En løvfrø i min baghave, en tyndakset gøgeurt på engen, opret kobjælde, en sjælden sommerfugl, en vandstær eller isfugl, en grønbroget tudse på Tunø, hvor også tejsten lever, og hvor der findes nogle meget sjældne arter af edderkopper. Vi skal huske at værdsætte den biodiversitet, vi faktisk har. Derfor:

Vi anbefaler, at kommunen opretter en Facebook-gruppe eller en hjemmeside hvor alle kan bidrage med oplysninger og/eller billeder af de spændende planter, insekter eller dyr, der er blevet spottet i kommunen. Hvordan trives tyndakset gøgeurt i øvrigt? Netop den art udpegede daværende miljøminister Connie Hedegaard i 2007 som en art, Odder Kommune skulle passe særlig godt på.

Pralesiden kan også omfatte en liste med personer, der har en særlig viden og interesse for en bestemt art, der lever i kommunen - forbilledet er "Arternes Aarhus", hvor man kan melde sig som ambassadør for en bestemt art.

Grebet rigtigt an, kan vi ligefrem brande kommunen på høj biodiversitet og måske lade poser med frø, et bi-hotel eller en fuglekasse indgå som en del af velkomstpakken fra kommunen.

Formidling

Større biodiversitet handler i høj grad også om at formidle viden og ændre holdninger, fx til slåning af græs. Vi anbefaler derfor besøg på skoler, kurser for kommunens driftsfolk og for ansatte i boligforeninger eller folk, der arbejder med de grønne områder for grundejerforeninger - allerbedst vil det være, hvis kommunen kan afsætte resurser til en dedikeret biodiversitets-medarbejder. En sådan medarbejder kan desuden indsamle data og dermed være med til at dokumentere, om indsatserne virker - gerne i samarbejde med lokale foreninger.

Præmie for årets natur-tiltag

Odder Kommune uddeler hvert år bygningspriser - og der er prestige i at modtage sådan en pris. Vi foreslår, at der oprettes en ny pris, en pris for årets natur-tiltag. Den kan gå til både privatpersoner, landbrug eller andre virksomheder, der har gjort en særlig indsats for mangfoldigheden.

Her følger så en uddybning af de tre områder, hvor en målrettet indsats vil gøre en særlig stor forskel:

FRA GRÆSPLÆNER TIL GRÆSLAND

De ensformige, kortklippede græsflader fylder rigtig meget, både på kommunale arealer, i boligområder og ved virksomheder.

Flere og flere råder over motorplæneklippere eller havetraktorer, og det medvirker til, at større og større arealer bliver slået oftere og oftere. En typisk græsplæne bliver slået 20-30 gange på en sæson. Men kun ganske få planter og næsten ingen insekter kan leve i

det korte græs, og af fugle, er det næsten kun hvid vipstjert, som kan finde lidt føde i græsset. Græshopper eller sommerfugle kan ikke overleve - hverken som larver eller som voksne. Ofte slået græs vil kun sjældent blomstre, så en græsplæne levner heller ikke nektar eller pollen til bier, snylttere, humlebier, svirrefluer eller dag- og natsommerfugle. Gødes græsplænen bliver artsfattigdommen endnu mere udtalt.

Vi ved, at det kræver holdningsændringer, men vi vil gerne slå til lyd for, at vi

går fra græsplæner til blomsterrigt græsland, hvor en del af græsset og urtevegetationen får lov at vokse sig højt og blomstre. Man kan fint starte i det små og nøjes med at slå sjældnere og /eller lade en del af græsset vokse frit, fx ved at nøjes med at slå stier i stedet for hele plæner. Længere græs har desuden større rødder, så der som en sidegevinst bindes mere kvælstof og kulstof i jordbunden.

På længere sigt ser vi gerne nogle af de mange græsplæner blive erstattet af stauder eller vilde blomster. Stauder giver et område farver, ligesom de tiltrækker bier og andre insekter. Staudeanlæg kan gøres meget driftsvenlige, så der efter det første år kun skal foretages én årlig lugning. Vinteren igennem kan de visne stauder tjene som ly for blandt andet vilde bier og en fauna, der netop lever af at nedbryde dødt plantemateriale.

Vi anbefaler, at der holdes møder med grundejerforeninger, kommunens driftsfolk og virksomheder, hvor der fortæles om alternativer til græsplæner. Der findes virksomheder, som kan foretage en omlægning, fx Byblomst i Horsens.

Vi har desuden et supplerende forslag:

Kommunen kan lave forsøg med at skrælle det øverste næringsrige og muldholdige jord af græsplænerne på udvalgte steder. Herefter kan man lade råjorden ligge bar, eller man kan lægge et lag næringsfattigt grus på og derefter ikke gøre mere – så vil den vilde flora kunne indvandre helt af sig selv. Eller man kunne få borgerne til at være med til at sprede frø indsamlet fra vilde blomster i Odder kommune på de blotlagte jordstykker – det kunne være et skoleprojekt, hvor borgerne/børnene kunne følge udviklingen i tiden fremover. Forsøgsstykkerne kunne bruges i kommunens formidling af biodiversitet.

VEJKANTERNE ER HÅRDT TRÆNGTE

Vi betragter grøftekanterne og vejkanterne som en vigtig biotop, som alene her i Odder Kommune har et samlet areal på ca. 70 hektar, eller det samme som Ravnskoven ved Hou. I lange perioder af sommeren er grøftekanterne et af de få steder, hvor bier og sommerfugle kan hente næring, og desuden fungerer de som spredningskorridorer, ligesom de udgør et vigtigt visuelt element ved at indramme vejen og give trafikanterne en naturoplevelse. Endelig er der også en klimavinkel: Rodmassen binder ganske meget kulstof, og kan slåningen mindskes, vil der kunne spares en hel del fossilt brændstof.

Vejkanterne er desværre en trængt biotop - her blot nogle af problemerne:

*De er for næringsrige. Afslået materiale bliver ikke fjernet, og fra markerne tilføres der gødning, og det høje næringsindhold fremmer en ensartet flora af kraftige, dominerende planter.

*Efter slåning ligger det afslåede materiale tilbage som en brun, visnen dyne.

*Trafikken er steget, og mange veje er for smalle til den øgede trafik. Som følge heraf bliver vejsiderne kørt i stykker. Et grelt eksempel er Peterholmsvej.

*Især på strækninger uden niveauforskelle ser vi, at landmænd pløjer så tæt på vejen, at der næsten ingen vejkant er tilbage - dermed øges risikoen for at skade selve vejassen.

*Affald i vejsiden er også et problem, og ofte forværres det ved slåning, hvor dåser flænses og får skarpe kanter.

*Flere steder kan vi konstatere sprøjteskader på vejsiderne. De længste sprøjtebomme er nu oppe på 40 meter (!), og det siger sig selv, at det er svært at manøvrere med så lang en bom, så selv om det ikke er hensigten, sker det jævnligt at også vejsiden rammes. *Endelig er der det, vi kalder havetraktor-syndromet: At en grundejer ikke nøjes med at slå vejkanten ud for sin have, men lige tager en stribe hen langs vejen. Resultatet er uværgerligt, at græsserne vinder, for ikke mange andre arter tåler at blive skåret ned gang efter gang gennem hele sommeren.

Heldigvis er der stadig nogle knapper at skrue på for at fremme mangfoldigheden i vejsiderne, og helt konkret foreslår DN-Odder:

*At der udarbejdes en lille folder til lodsejere, der ikke nøjes med at slå grøfttekanten ud for deres hus. Folderen skal venligt og tydeligt forklare reglerne og formålet med dem - altså, at vejkanter ikke er græsplæner men en vigtig biotop. Hvert år bringes der en kommunal annonce om reglerne for privates slåning, gerne vist grafisk.

*At klippehøjden sættes op, dels fordi bare nogle få centimeter gør en stor forskel for insektlivet, dels fordi lav klippehøjde stimulerer græsser til at vokse ekstra meget.

*At slagle- og rotorklipper erstattes af skiveslåmaskiner, der laver et rent snit. Det giver smådyr tid til at undslippe og kan dermed halvere dødeligheden. Slagle- og rotorklippere kvadrer planterne og dermed også insekterne.

*At slåbredden justeres efter de lokale forhold. Som standard er den mange steder 1 meter, men så bred behøver den ikke nødvendigvis at være. På Houvejen behøver der fx ikke at blive slået bag autoværnene.

*At man accepterer mere variation, fx at lade buske og træer etablere sig på nogle skrænter.

*At kommunens maskinpark skal være så stor, at det ikke er nødvendigt at begynde slåningen før i slutningen af maj. Slåningen påbegyndes på de strækninger, hvor naturindholdet er mindst.

*At slåningen gennemføres i slutningen af maj og begyndelsen af juni, da det har vist sig at kunne reducere mængden af hurtigtvoksende og næringskrævende planter.

*At der på alle strækninger efterlades nogle uslåede arealer, der kan tjene som refugium for insektlivet fra de slåede flader. Beliggenheden af de uslåede arealer kan variere fra år til år.

*At der ved nyanlæg af veje/cykelstier bruges sand og grus og dermed næringsfattig jord i vejsiden. Helt konkret foreslår vi, at der som et forsøg ikke udlægges muld, men derimod grus i den rabat, der kommer mellem Gyllingvej og den kommende cykelsti fra Ørting til

Gylling.

*At det afslåede materiale fjernes på en forsøgsstrækning - det skal ske i en årrække for at følge effekten. Det kan fx være en strækning af Houvejen, og elever fra de lokale skoler kan så medvirke i kortlægningen

*Enkelte steder findes der specielle planter i vejsiden, fx sødskærm, her skal der tages særlige hensyn. Kommunens maskiner er udstyret med gps, og på den kan de specielle bevoksninger fint lægges ind. I det hele taget gør gps det muligt at slå langt mere intelligent.

*Et andet generelt problem er den manglende afklaring af ejerforholdene på de veje (typisk de mindre veje) hvor vejkanterne er ikke udmatrikuleret. Her må kommunen holde den gamle regel om vej-alen i hævd, altså at den første alen (63 cm) tilhører vejen.

*Det har tidligere været muligt at søge dispensation fra kommunens plejeplan for vejkanterne, kun få har gjort det - men kommunens største jordbesidder, Aakær Gods, har haft fem års dispensation. Den udløber i sommeren 2019. Fremover bør det ikke være muligt at få dispensation.

GRÆSNING

Vi har ganske mange områder, der er egnede til græsning, fx vores strandenge. Gennem hegning og samarbejde kan vi skabe store, sammenhængende områder, som med det rette græsningstryk kan blive endnu vigtigere biotoper med et rigt blomsterflor. Mange blomster vil tiltrække mange insekter - som så vil fungere som fødekilde for fuglelivet.

Ekstensiv helårsgræsning, så vidt mulig uden tilskuds fodring og gerne med heste, ser ud til at være bedst for mangfoldigheden, men også græsning med kvæg er gavnlig. Får og geder er derimod meget hårde ved floraen, de tager også de blomstrende urter. Antallet af dyr skal være tilpasset vinterforholdene.

Vi anbefaler, at lodsejere indbydes til møder om større, sammenhængende græsningsarealer og at kommunen tilbyder hjælp til hegning. Desuden anbefaler vi, at der

hentes inspiration fra kommuner, der har erfaringer på området, det gælder bl.a. Mariagerfjord og Faaborg-Midtfyn. Desuden kan der trækkes på ekspertise fra Københavns Universitet, hvor seniorrådgiver Rita Buttenschøn er ekspert i græsning og naturpleje.

Til sidst lige et par ord om det, der **modarbejder** biodiversitet:

Befæstede arealer - her er der ikke mange chancer for plantelivet. Det samme gælder arealer dækket af granitskærver eller kunstgræsbaner.

Saltning - salt er faktisk en gift for langt de fleste planter.

Faste hegn, plankeværker o.lign.

Sprøjtemidler - deres formål er jo at slå ihjel, hvad enten det handler om insekter eller planter.

For hyppig slåning - lave vækster levner ikke meget plads til insektliv

Invasive arter - levner ikke plads til andre

Udjævning af landskabet så lavninger fyldes op - mindsker variationen

Vi anbefaler: Overvej altid, om et befæstet areal er den bedste løsning, undertiden kan permeable overflader eller grønne flader være et bedre valg, fx kan parkeringspladser godt kombineres med planteliv.

Saltning bør indskrænkes mest muligt, vi anerkender, at kommunen er kommet langt med at nedsætte saltbelastningen af veje og gader men vi anbefaler, at der anskaffes bedre udstyr til saltning af stier og fortove. Private opfordres til at bruge alternativer til salt, sand eller aske fungerer faktisk.

I lokalplaner bør der altid stilles krav om "grønne skel", altså hække frem for hegn eller plankeværker.

Invasive arter

Bjørneklo, japansk pileurt, gyvel og rynket rose er eksempler på planter, der nok er flotte, men som har så stor grokraft, at de totalt kan udskygge og dermed udkonkurrere andre planter.

Kommunen har planer for bekæmpelse af bjørneklo og japansk pileurt.

Vi anbefaler: Pligt til at indberette invasive arter, et oversigtskort på kommunens hjemmeside skal vise, hvor de findes. Kampen mod rynket rose er svær, men vi anbefaler forsøg med særlige fåreracer, der har vist sig i stand til at æde rynket rose så meget i bund, at planten dør.

